Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

2 päivänä syyskuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – SEUT 267 artikla – Kansallisen tuomioistuimen käsite – Arviointiperusteet – Procura della Repubblica di Trento (Trenton syyttäjäviranomainen, Italia) – Ennakkoratkaisupyynnön tutkimatta jättäminen

Asiassa C-66/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Procura della Repubblica di Trento (Trenton syyttäjäviranomainen, Italia) on esittänyt 15.1.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.1.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, jonka kohteena on

XK,

Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münsterin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan G. Aiello ja E. Figliolia, avvocati dello Stato,

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller, M. Hellmann ja F. Halabi,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes, A. Pimenta, D. Capinha, P. Barros da Costa ja L. Medeiros,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Cattabriga ja M. Wasmeier,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.3.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU (EUVL 2014, L 130, s. 1) 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa on kyse sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanoa Italiassa koskevasta pyynnöstä, jonka Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (verotutkinnan ja verorikosten tutkinnan alalla toimivaltainen Münsterin verovirasto, Saksa; jäljempänä verorikoksia käsittelevä virasto) on XK:sta antanut.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2014/41 johdanto-osan 34 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Tämä direktiivi koskee sen soveltamisalasta johtuen väliaikaisia toimenpiteitä vain todisteiden hankkimisen osalta. Tältä osin olisi korostettava, että erilaisia väliaikaisia toimenpiteitä voidaan rikosoikeudellisen käsittelyn kuluessa soveltaa mihin hyvänsä kohteeseen, rahoitusomaisuus mukaan lukien, ei ainoastaan todisteiden hankkimista vaan myös menetetyksi tuomitsemista varten. Väliaikaisten toimenpiteiden kahden tavoitteen välinen ero ei ole aina ilmeinen ja väliaikaisen toimenpiteen tavoite voi muuttua menettelyn kuluessa. Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää pitää yllä tällä alalla sovellettavien eri välineiden välistä joustavaa keskinäistä vaikutussuhdetta. Lisäksi sen arvioiminen, käytetäänkö aineistoa todisteena ja onko se näin ollen eurooppalaisen tutkintamääräyksen kohde, olisi samasta syystä jätettävä määräyksen antavan viranomaisen tehtäväksi.”

4 Tämän direktiivin 1 artiklan, jonka otsikko on ”Eurooppalainen tutkintamääräys ja velvollisuus panna se täytäntöön”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalainen tutkintamääräys on jäsenvaltion, jäljempänä ’määräyksen antanut valtio’, oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa, jäljempänä ’täytäntöönpanovaltio’, suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita tämän direktiivin mukaisesti.

– –

2. Jäsenvaltioiden on pantava eurooppalainen tutkintamääräys täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pohjalta ja tämän direktiivin mukaisesti.”

5 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä sovelletaan seuraavia määritelmiä:

– –

c) ’määräyksen antavalla viranomaisella’ tarkoitetaan
   i) kyseessä olevassa asiassa toimivaltaista tuomaria, tuomioistuinta, tutkintatuomaria tai yleistä syyttäjää; tai
   ii) mitä tahansa muuta määräyksen antavan valtion määrittelemää toimivaltaista viranomaista, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys. Määräyksen antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai yleisen syyttäjän on lisäksi vahvistettava eurooppalainen tutkintamääräys, ennen kuin se toimitetaan täytäntöönpanoviranomaiselle, sen jälkeen kun on ensin tutkittu sen vastaavan tämän direktiivin mukaisia eurooppalaisten tutkintamääräyksen antamista koskevia, erityisesti 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Jos oikeusviranomainen on vahvistanut eurooppalaisen tutkintamääräyksen, tuota viranomaista voidaan pitää eurooppalaisen tutkintamääräyksen toimittamista varten myös määräyksen antaneena viranomaisena.

d) ’täytäntöönpanoviranomaisella’ tarkoitetaan viranomaista, jolla on toimivalta tunnustaa eurooppalainen tutkintamääräys ja varmistaa sen täytäntöönpano tämän direktiivin ja vastaavassa kansallisessa tapauksessa sovellettavien menettelyjen mukaisesti. Tällaiset menettelyt saattavat edellyttää täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen lupaa, jos sen kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään.”

6 Saman direktiivin 5 artiklan, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen tutkintamääräyksen sisältö ja muoto”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Määräyksen antavan viranomaisen on täytettävä ja allekirjoitettava liitteessä A olevassa lomakkeessa esitetty eurooppalainen tutkintamääräys sekä todistettava sen sisältö oikeaksi ja asianmukaiseksi.

Eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä on oltava erityisesti seuraavat tiedot:

a) määräyksen antavaa viranomaista ja tarvittaessa sen vahvistavaa viranomaista koskevat tiedot;

– –”

7 Direktiivin 2014/41 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen ja toimittamisen edellytykset”, säädetään seuraavaa:

”1. Määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen vain, jos seuraavat edellytykset ovat täyttyneet:

a) eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaminen on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa 4 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen tarkoitukseen nähden ottaen huomioon epäillyn tai syytteessä olevan henkilön oikeudet; ja

b) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittu yksi tai useampi tutkintatoimenpide olisi voitu määrätä samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

2. Määräyksen antavan viranomaisen on kussakin tapauksessa arvioitava 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset.

3. Jos täytäntöönpanoviranomaisella on syytä katsoa, että 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät ole täyttyneet, se voi kuulla määräyksen antanutta viranomaista siitä, miten tärkeää eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpano on. Määräyksen antanut viranomainen voi tämän kuulemisen jälkeen päättää peruuttaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen."

8 Tämän direktiivin 9 artiklan, jonka otsikko on "Tunnustaminen ja täytäntöönpano", 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava tämän direktiivin mukaisesti toimitettu eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen, paitsi jos tuo viranomainen päättää vedota johonkin tässä direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen.

2. Täytäntöönpanoviranomaisen on noudatettava määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaan osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä, jollei tässä direktiivissä ole toisin säädetty ja edellyttäen, että sellaiset muodollisuudet ja menettelyt eivät ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisia.

3. Jos täytäntöönpanoviranomainen vastaanottaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jota ei ole antanut 2 artiklan c alakohdassa tarkemmin säädetty määräyksen antanut viranomainen, täytäntöönpanoviranomaisen on palautettava eurooppalainen tutkintamääräys määräyksen antaneeseen valtioon."

9 Kyseisen direktiivin 11 artiklan, jonka otsikko on "Tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteet", 1 kohdassa luetellaan perusteet, joiden nojalla eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta voidaan täytäntöönpanovaltiossa kieltäytyä.

10 Saman direktiivin liitteessä A oleva eurooppalaista tutkintamääräystä koskeva lomake sisältää muun muassa L-jakson, jossa on tarvittaessa ilmoitettava eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistaneen oikeusviranomaisen yhteystiedot.

Saksan oikeus

11 Yleisen verolain (Abgabenordnung), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin, 386 §:ssä säädetään seuraavaa:

"(1) Epäillyn verorikoksen tosiseikat tutkii veroviranomainen. Tässä luvussa tarkoitettuja veroviranomaisia ovat Hauptzollamt [(päätullitoimipaikka)], Finanzamt [(verovirasto)], Bundeszentralamt für Steuern [(liittovaltion keskusverovirasto)] ja Familienkasse [(perhe-etuuskassa)].

(2) Veroviranomainen toimittaa esitutkinnan itsenäisesti ja 399 §:n 1 momentissa ja 400 ja 401 §:ssä säädetyissä rajoissa silloin, kun

1. teko täyttää ainoastaan verorikoksen tunnusmerkit tai

2. teolla rikotaan myös muita rikoslakeja ja nämä rikokset vaikuttavat kirkollisveroihin tai muihin julkisoikeudellisiin maksuihin, jotka liittyvät veron perusteisiin, veron määräytymisperusteisiin tai kannettujen verojen määriin.

(3) Edellä 2 momenttia ei sovelleta, kun epäillystä henkilöstä on kyseisten tekojen perusteella annettu pidätys- tai säilöönottomääräys.

(4) Veroviranomainen voi milloin tahansa siirtää asian viralliselle syyttäjälle. Virallinen syyttäjä voi milloin tahansa ottaa asian käsiteltäväkseen. Virallinen syyttäjä voi kummassakin tapauksessa veroviranomaisen suostumuksella palauttaa asian veroviranomaiselle."

12 Yleisen verolain 399 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

"Jos veroviranomainen hoitaa esitutkintaa itsenäisesti 386 §:n 2 momentin nojalla, sillä on yleisellä syyttäjällä esitutkintavaiheessa olevat oikeudet ja velvollisuudet."

13 Kyseisen lain 400 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Jos esitutkinnan aikana on tullut ilmi riittävästi perusteita syytteen nostamiseksi, veroviranomainen pyytää tuomioistuinta antamaan rangaistusmääräyksen, jos rikosasiassa voidaan soveltaa rangaistusmääräysmenettelyä; muussa tapauksessa veroviranomainen lähettää asiakirjat viralliselle syyttäjälle."

Italian oikeus

Rikosprosessilaki

14 Rikosprosessilain (codice di procedura penale) 257 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Edellä 324 §:n mukaisesti syytetty, henkilö, jonka omaisuutta on takavarikoitu, ja henkilö, jolla on oikeus saada omaisuus takaisin, voi esittää vaatimuksen siitä, että takavarikkopäätöstä tarkastellaan uudelleen myös asiasisällön osalta."

Asetus N:o 108/17

15 Direktiivi 2014/14 on saatettu osaksi Italian oikeutta 21.6.2017 annetulla asetuksella N:o 108 – Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU täytäntöönpanosäännöksistä 21.6.2017 annettu asetus (Norme di attuazione della direttiva 2014/41/UE del Parlamento europeo e del Consiglio, del 3 aprile 2014, relativa all'ordine europeo di indagine penale; GURI nro 162, 13.7.2017; jäljempänä asetus N:o 108/17).

16 Asetuksen N:o 108/17 4 §:n 1– 4 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Sen piirin, jossa pyydetyt toimet on pantava täytäntöön, pääkaupungin alioikeuden virallinen syyttäjä tunnustaa tutkintamääräyksen perustellulla määräyksellä 30 päivän kuluessa määräyksen vastaanottamisesta tai muussa määräyksen antaneen viranomaisen ilmoittamassa määräajassa, kuitenkin enintään 60 päivän kuluessa. Virallinen syyttäjä ilmoittaa tutkintamääräyksen vastaanottamisesta mafian ja terrorismin torjunnasta vastaavalle valtakunnansyyttäjälle [(procuratore nazionale antimafia e antiterrorismo)] esitutkinnan yhteensovittamista varten silloin, kun kyse on rikosprosessilain 51 §:n 3 bis ja 3 quater momentissa tarkoitettujen rikosten esitutkinnasta. Jäljennös vastaanotetusta tutkintamääräyksestä toimitetaan aina oikeusministeriölle.

2. Tutkintamääräys pannaan täytäntöön seuraavien 90 päivän kuluessa sen antaneen viranomaisen nimenomaisesti edellyttämiä muodollisuuksia noudattaen, mikäli tämä ei ole ristiriidassa valtion lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa. Edellä 21 ja 22 §:ssä tarkoitettujen toimien täytäntöönpanoon sovelletaan aina Italian lakia.

3. Tutkintamääräys tunnustetaan ja pannaan täytäntöön sen antaneen viranomaisen ilmoittamassa lyhyemmässä määräajassa, jos kyse on kiireellisestä asiasta tai jos se on välttämätöntä.

4. Toimen täytäntöönpanoa varten yleisen syyttäjän virasto toimittaa tunnustamista koskevan päätöksen epäillyn asianajajalle määräajassa, joka on vahvistettu tiedoksi antamista varten, mihin epäillyllä on Italian lain mukaan oikeus toimen täytäntöönpanon osalta. Jos Italian lain mukaan on oikeus asianajajaan ainoastaan toimen täytäntöönpanon yhteydessä eikä päätöstä anneta etukäteen tiedoksi, tunnustamista koskeva päätös annetaan tiedoksi toimea täytäntöönpantaessa tai välittömästi sen jälkeen.”

17 Tämän asetuksen 5 §:n 1 ja 2 momentin sanamuoto on seuraava:

”1. Mikäli määräyksen antanut viranomainen edellyttää, että toimen panee täytäntöön tuomioistuin, tai mikäli tuomioistuimen on Italian lain nojalla pantava pyydetty toimi täytäntöön, virallinen syyttäjä tunnustaa tutkintamääräyksen ja esittää täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen esitutkinnasta vastaavalle tuomioistuimelle.

2. Hakemuksen vastaanottamisen jälkeen tuomioistuin määrää täytäntöönpanosta sen jälkeen, kun tutkintamääräyksen tunnustamisen edellytykset on selvitetty.”

18 Kyseisen asetuksen 13 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Epäilty ja hänen asianajajansa voivat vastustaa tunnustamista koskevaa päätöstä viiden päivän kuluessa 4 §:n 4 momentissa tarkoitetusta tiedoksiantamisesta ilmoittamalla siitä esitutkinnasta vastaavalle tuomioistuimelle.

2. Esitutkinnasta vastaava tuomioistuin ratkaisee asian määräyksellä virallista syyttäjää kuultuaan. Määräys annetaan tiedoksi viralliselle syyttäjälle ja asianomaiselle.

3. Virallisen syyttäjän on ilmoitettava asiasta viipymättä tutkintamääräyksen antaneelle viranomaiselle. Jos vastustaminen hyväksytään, tunnustamista koskeva päätös kumotaan.

4. Vastustamisella ei ole lykkäävää vaikutusta, kun kyse on tutkintamääräyksen täytäntöönpanosta ja toteutettujen toimien johdosta saatujen tulosten toimittamisesta. Mikäli toimen täytäntöönpanosta voi aiheutua vakavaa ja korjaamatonta vahinkoa epäillylle, syytetylle tai muuten täytäntöönpanon osalta asianomaiselle, virallinen syyttäjä voi olla toimittamatta tuloksia, jotka toteutettujen toimien johdosta on saatu.

5. Kun 10 §:ssä säädetyt kieltäytymisperusteet täyttyvät ja kun tutkintamääräyksen täytäntöönpano on esitutkinnasta vastaavan tuomioistuimen käsiteltävänä 5 §:n nojalla, kyseinen tuomioistuin määrää myös asianosaisten vaatimuksesta, että virallisen syyttäjän antama tunnustamista koskeva päätös kumotaan.

6. Tutkintamääräystä ei panna täytäntöön, jos hyväksymistä koskeva päätös kumotaan.

7. Myös epäilty tai syytetty, hänen asianajajansa, henkilö, jota koskevia todisteita tai jonka omaisuutta on takavarikoitu, ja henkilö, jolla on oikeus saada todisteet tai omaisuus takaisin, voivat vastustaa tutkintamääräyksen tunnustamista koskevaa päätöstä, jossa kyse on todisteiden takavarikoinnista. Tuomioistuin ratkaisee asian rikosprosessilain 127 §:ssä tarkoitetulla tavalla suojetuin ovin. Yleinen syyttäjä ja asianosaiset voivat tässä tapauksessa hakea tuomioistuimen ratkaisuun muutosta sillä perusteella, että lakia ei ole noudatettu, 10 päivän kuluessa ratkaisun tiedoksi antamisesta. Corte suprema di cassazione ratkaisee asian suljetuin ovin 30 päivän kuluessa valituksen tekopäivästä. Muutoksenhaulla ei ole lykkäävää vaikutusta.”

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymys

19 Procura della Repubblica di Trento (Trenton syyttäjäviranomainen, Italia; jäljempänä Trenton syyttäjänviranomainen) vastaanotti 14.11.2019 Münsterin verorikoksia käsittelevän viraston samana päivänä antaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koski verotarkastuksen tekemistä XK:n toimitiloissa osana Saksan yleisen verolain säännöksissä tarkoitettua tuloverojen veronkiertoa koskevaa tutkintaa.

20 Kyseisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen L-jaksoa, jossa on tarvittaessa ilmoitettava eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistaneen oikeusviranomaisen yhteystiedot, ei ollut täytetty.

21 Trenton syyttäjäviranomainen pyysi 20.12.2019 päivätyllä kirjeellä Münsterin verorikoksia käsittelevää virastoa toimittamaan sille jäljennöksen oikeusviranomaisen vahvistamasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä.

22 Münsterin verorikoksia käsittelevä virasto ilmoitti Trenton syyttäjäviranomaiselle 8.1.2020 lähettämällään sähköpostiviestillä, ettei mikään oikeusviranomainen ollut vahvistanut eurooppalaista tutkintamääräystä. Se selitti, että sitä on näet pidettävä direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna oikeusviranomaisena, koska se hoitaa yleisen verolain 399 §:n 1 momentin nojalla virallisen syyttäjän tehtäviä verorikoksia koskevissa menettelyissä.

23 Trenton syyttäjäviranomainen toteaa ennakkoratkaisupyynnössään, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen on välttämättä oltava tuomioistuimen antama ratkaisu, koska sen on direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan mukaan oltava joko oikeusviranomaisen antama tai hallintoviranomaisen antama ja oikeusviranomaisen vahvistama.

24 Sen mukaan 10.11.2016 annetusta tuomiosta Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860), joka koski pidätysmääräystä, josta säädetään eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 annetussa neuvoston puitepäätöksessä 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1), ilmenee analogisesti, että jäsenvaltioiden välisen luottamuksen korkea taso edellyttää, että oikeusviranomainen osallistuu eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamiseen.

25 Münsterin verorikoksia käsittelevä virasto, joka on hallintoviranomainen, väittää voivansa antaa nyt käsiteltävässä asiassa hallintojohtajansa allekirjoittaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen ilman, että tuomioistuimen tai syyttäjän olisi tarpeen vahvistaa kyseinen määräys, koska sillä on Saksan verolain 399 §:n 1 momentin nojalla samat oikeudet ja samat velvollisuudet kuin virallisella syyttäjällä Saksassa.

26 Trenton syyttäjäviranomainen korostaa siten, että pääasiassa nousee esiin kysymys siitä, annetaanko direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdassa jäsenvaltiolle oikeus toimittaa hallintoviranomaisen antama eurooppalainen tutkintamääräys silloinkin, kun oikeusviranomainen ei ole vahvistanut sitä, ja jos näin on, niin missä määrin.

27 Trenton syyttäjäviranomainen katsoo tässä yhteydessä, että näkemyksiä, jotka unionin tuomioistuin esitti puitepäätöstä 2002/584 koskeneessa, 27.5.2019 annetussa tuomiossa OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 48 ja 49 kohta), sovelletaan direktiivin 2014/41 yhteydessä, sillä vaikka eurooppalaisella tutkintamääräyksellä ei ole vaikutusta yksilön henkilökohtaiseen vapauteen, sillä kuitenkin puututaan yksityisyyteen merkittävästi.

28 Trenton syyttäjäviranomainen katsoo vielä, että sillä on oikeus esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle siitä huolimatta, että SEUT 267 artiklan sanamuodon mukaan ennakkoratkaisupyynnön voi esittää ainoastaan jäsenvaltion tuomioistuin.

29 Unionin tuomioistuin on tosin jo katsonut 12.12.1996 antamassaan tuomiossa X (C-74/95 ja C-129/95, EU:C:1996:491), että Italian yleisellä syyttäjällä ei ollut oikeutta esittää ennakkoratkaisupyyntöä. Sen mukaan tämä tuomio ei ole kuitenkaan merkityksellinen nyt käsiteltävässä asiassa, koska siihen johtanut asia koski rikosoikeudellista menettelyä, joka oli aloitettu kyseisessä syyttäjäviranomaisessa, jonka tehtävänä ei ollut ratkaista asiaa täysin riippumattomasti vaan saattaa se tarvittaessa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

30 Trenton syyttäjäviranomainen huomauttaa kuitenkin, ettei se ole osallisena Münsterin verorikoksia käsittelevän viraston Saksassa toteuttamassa tutkintamenettelyssä. Sillä ei myöskään ole mahdollisuutta nostaa Italiassa syytettä pääasiassa kyseessä olevan tutkintamääräyksen kohteena olevista tosiseikoista tai saattaa kyseistä eurooppalaista tutkintamääräystä tuomioistuimen arvioitavaksi, sillä Italian lainsäädännön mukaan yleisellä syyttäjällä – ei siis tuomareilla – on toimivalta tunnustaa eurooppalainen tutkintamääräys ja panna se siten täytäntöön tai tarvittaessa kieltäytyä tunnustamasta sitä. Näin ollen yksikään tuomioistuin ei osallistu tällaisen määräyksen tunnustamista koskevaan menettelyyn.

31 Italian yleisen syyttäjän on siten katsottava olevan eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä elin, jonka tehtävänä on ”ratkaista asia täysin riippumattomana” ja joka on sen vuoksi SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin.

32 Tässä tilanteessa Trenton syyttäjäviranomainen päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko – – direktiivin 2014/41 – – [2 artiklan c alakohdan ii alakohtaa], siltä osin kuin siinä säädetään, että määräyksen antavalla viranomaisella voidaan tarkoittaa myös ’mitä tahansa muuta määräyksen antavan valtion määrittelemää toimivaltaista viranomaista, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys’, mutta todetaan myös, että tällaisessa tapauksessa ’määräyksen antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai yleisen syyttäjän on lisäksi vahvistettava eurooppalainen tutkintamääräys, ennen kuin se toimitetaan täytäntöönpanoviranomaiselle, sen jälkeen kun on ensin tutkittu sen vastaavan tämän direktiivin mukaisia eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista koskevia, erityisesti 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä’, tulkittava siten, että jäsenvaltio voi sen nojalla vapauttaa hallintoviranomaisen velvollisuudesta hakea eurooppalaiselle tutkintamääräykselle vahvistus toteamalla tämän hallintoviranomaisen olevan ’direktiivin 2 artiklassa tarkoitettu ’oikeusviranomainen’?”

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

33 Saksan hallitus ja komissio ovat unionin tuomioistuimelle esittämissään kirjallisissa huomautuksissa ilmaisseet epäilyksensä siitä, onko Trenton syyttäjäviranomainen SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin.

34 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko ennakkoratkaisua pyytänyt elin SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, mikä on pelkästään unionin oikeuden perusteella ratkaistava kysymys, unionin tuomioistuin ottaa huomioon useita seikkoja, joita ovat muun muassa elimen lakisääteisyys, pysyvyys, sen lainkäytön pakottavuus, menettelyn kontradiktorisuus, toimiminen oikeussääntöjen soveltajana ja riippumattomuus (tuomio 21.1.2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Arviointiperusteista, jotka koskevat ennakkoratkaisua pyytäneen elimen lakisääteisyyttä, pysyvyyttä, lainkäytön pakottavuutta, riippumattomuutta ja sitä, että kyseinen elin soveltaa oikeussääntöjä, on todettava, ettei unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan asiakirja-aineistoon sisälly mitään seikkaa, jolla voitaisiin osoittaa, ettei Trenton syyttäjäviranomainen täytä näitä arviointiperusteita.

36 On kuitenkin tutkittava myös, käyttääkö Trenton syyttäjäviranomainen SEUT 267 artiklassa tarkoitettua tuomiovaltaa siinä menettelyssä, jonka yhteydessä se on saattanut asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

37 Tältä osin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että vaikka SEUT 267 artiklassa ei edellytetä asian saattamiseksi unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi sitä, että menettely, jonka yhteydessä kansallinen tuomioistuin esittää ennakkoratkaisukysymyksen, olisi kontradiktorinen, kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua ainoastaan silloin, kun niissä on vireillä oikeusriita ja kun niissä vireillä olevan menettelyn tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen (tuomio 28.2.2019, Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Kun Trenton syyttäjäviranomaisen kaltainen Italian syyttäjäviranomainen toimii direktiivin 2014/41 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettuna eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanoviranomaisena, sen ratkaistavaksi ei ole saatettu oikeusriitaa, eikä sen voida näin ollen katsoa käyttävän tuomiovaltaa.

39 Kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa eurooppalainen tutkintamääräys näet määritellään siten, että sillä tarkoitetaan jäsenvaltion oikeusviranomaisen antamaa tai vahvistamaa oikeudellista päätöstä, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia kyseisen direktiivin mukaisesti todisteita, mukaan luettuna jälkimmäisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa jo olevat todisteet.

40 Direktiivin 2014/41 1 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan jäsenvaltioiden on pantava eurooppalainen tutkintamääräys täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pohjalta ja kyseisen direktiivin säännösten mukaisesti. Tämän direktiivin 2014/41 9 artiklan 1 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen. Saman säännöksen perusteella tämä viranomainen voi päättää olla panematta eurooppalaista tutkintamääräystä täytäntöön vetoamalla johonkin tuossa direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen. Lisäksi direktiivin 2014/41 9 artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos täytäntöönpanoviranomainen vastaanottaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jota ei ole antanut direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettu määräyksen antanut viranomainen, täytäntöönpanoviranomaisen on palautettava kyseinen määräys määräyksen antaneeseen valtioon (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot), C-584/19, EU:C:2020:1002, 43–45 kohta).

41 Kuten direktiivin 2014/41 johdanto-osan 34 perustelukappaleesta ilmenee, eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä määrätyt tutkintatoimenpiteet ovat luonteeltaan väliaikaisia. Niiden täytäntöönpanon ainoana tarkoituksena on hankkia todisteita ja – jos sitä varten tarvittavat edellytykset täyttyvät – toimittaa ne kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitetulle tutkintamääräyksen antaneelle viranomaiselle.

42 Näin ollen kyseisen direktiivin 2 artiklan d alakohdassa tarkoitetun täytäntöönpanoviranomaisen, joka tunnustaa ja panee täytäntöön eurooppalaisen tutkintamääräyksen, tehtävänä ei voida katsoa olevan antaa SEUT 267 artiklassa tarkoitettu ratkaisu. Tässä yhteydessä ainoastaan tutkintamääräyksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisten oikeusviranomaisten tehtävänä on lausua lopullisesti näistä todisteista kyseisessä jäsenvaltiossa aloitetun rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä.

43 Näin ollen silloin, kun Trenton syyttäjäviranomaisen kaltainen Italian syyttäjäviranomainen toimii direktiivin 2014/41 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettuna täytäntöönpanoviranomaisena, se ei toimi menettelyssä, jonka tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen tämän tuomion 37 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.

44 Tätä toteamusta ei horjuta se ennakkoratkaisua pyytäneen elimen ja Italian hallituksen huomautuksissaan ja unionin tuomioistuimelle toimittamissaan vastauksissa esiin tuoma seikka, jonka mukaan asetuksessa N:o 108/17 ei ole säädetty tuomioistuinvalvonnasta, joka kohdistuisi yleisen syyttäjän päätökseen olla tunnustamatta eurooppalaista tutkintamääräystä.

45 Tällaisella seikalla, joka sitä paitsi liittyy ainoastaan tapaukseen, jossa eurooppalaista tutkintamääräystä ei tunnusteta, ei ole merkitystä selvitettäessä sitä, käyttääkö Trenton syyttäjäviranomaisen kaltainen Italian syyttäjänviranomainen SEUT 267 artiklassa tarkoitettua tuomiovaltaa silloin, kun sen on annettava päätös tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Tällä seikalla ei ole vaikutusta erityisesti tämän tuomion 41 ja 42 kohdassa esitettyyn toteamukseen siitä, että eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä määrätyt tutkintatoimenpiteet ovat luonteeltaan väliaikaisia ja että tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia ratkaisuja ei näin ollen anneta tuomiovaltaa käyttäen.

46 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että Trenton syyttäjänviranomaisen esittämä ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

47 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Procura della Repubblica di Trenton (Trenton syyttäjäviranomainen, Italia) 15.1.2020 tekemällään päätöksellä esittämä ennakkoratkaisupyyntö jätetään tutkimatta.

Allekirjoitukset